

זאב ספראי • איל רגב

ארץ ישראל בתקופת בית שני המשנה והתלמוד

**מהכיבוש היווני עד ימי האסלאם
333 לפה"ס-647 לספירה**

נרמא ירושלים

תוכן

חלק ראשון – תולדות ארץ-ישראל

ארץ ישראל עד המרד הגדול

התקופה ההלניסטית

- 1 המזרח התיכון ערב הכיבוש היווני.....1
2 אלכסנדר כובש את הממלכה הפרסית.....3
3 פלנקס 4
4 חלוקת ירושתו של אלכסנדר מוקדון.....6
5 בית טוביה 9
6 מרד החשמונאים.....11
7 חונוי 11; ספרי המקבים 12; רעיון קידוש ה' 13
8 קרב אמאוס.....14
9 המלחמות בעמי הסביבה.....15
10 חן החנוכה 15
11 מסעו של ליסיאס.....17
12 הפיל כאמצעי לחימה 18
13 קרב אלעשה – מותו של יהודה.....21
14 המשך המרד – הקרב על הזמן.....22
15 קרב מערכת 22
16 קרב חצור.....23
17 יוחנן הורקנוס, השליט היהודי העצמאי
18 הראשון מאז גלות בבל.....25
19 מלכות החשמונאים
20 יוחנן הורקנוס.....27
21 אלכסנדר ינאי וממלכתו.....30
22 שלומציון.....33
23 החזקת המלוכה בידי אשה 33; רומא 35; יוסף בן מתתיהו 36
24 יהודה בשלטון רומי
25 מאבק הירושה.....37
26 הרומאים כובשים את המזרח.....39
27 גבינוס מקומם את ערי הארץ.....41
28 אנטיגונוס כובש את יהודה.....45
29 תיאור נישואי הורדוס ומרים 45
30 הורדוס המלך.....46
31 התפשטות ממלכת הורדוס 49 • מפעלי הבנייה של הורדוס 49 • המדיניות החברתית של הורדוס 51
32 בני זמאריס 47

- 33 ירושת ממלכת הורדוס.....51
34 תקופת הנציבים הראשונה.....52
35 אגריפס הראשון.....54
36 הקנאות 55
37 אגריפס השני.....55
38 תקופת הנציבים השנייה (70–44 לספירה).....56
39 המרד הגדול.....57
40 מסע צסטיוס גלוס לדיכוי המרד 57 • מסע צסטיוס גלוס – המערכה על ירושלים 59 • הקמת ממשלת המרד 61 • המרד היהודי 70–67 לספירה 63 • כיבוש הגליל 63 • כיבוש ארץ יהודה 65 • מלחמות האחים בירושלים 68 • כיבוש ירושלים 70
41 הצבא הרומי 58; יוחנן מגוש חלב 71
42 ארץ ישראל מחורבן בית שני עד סוף התקופה הרומית
43 המקורות.....72
44 סופו של מרד החורבן.....73
45 ארגון הפרובינציה הנכבשת 73
46 מושבת וטרנים 74
47 דור יבנה.....75
48 תוצאות מרד החורבן בחברה היהודית.....76
49 חיסול ממלכת הנבטים.....79
50 הנבטים 79
51 חיסול ממלכת אגריפס.....80
52 מרד התפוצות.....81
53 הצבא הרומי ביהודה 82
54 מרד בר כוכבא.....83
55 דיו קסיוס 86
56 תוצאות מרד בר כוכבא.....87
57 תוצאות המרד 88 • גזרות הדת 89
58 משמרות הכהונה 91
59 התייצבות המפולת – ארץ ישראל בהמשך התקופה הרומית.....93
60 השיקום בדור אושה.....93
61 מרד בר כוכבא והאנטי-ציונות 94
62 דור רבי.....94
63 תקופת האמוראים.....96

חלק שני – ארץ ישראל בתקופה הביזנטית
המאה הרביעית – השתלטות הנצרות על

- האימפריה 99
ארץ ישראל כערש התנ"ך 99
היישוב היהודי במאה הרביעית 102
מרד גלוס 104
יוליאנוס הכופר 105
המנהל הכנסייתי 105

האלמותו של היישוב היהודי בארץ ישראל
– חתימת תקופת המשנה והתלמוד 107
חתימת התלמוד הירושלמי 109

ארץ ישראל בתקופה הביזנטית 110
המקורות 110
האימפריה הביזנטית 110

התנצרותה של ארץ ישראל 110
התפשטות הנזירות 111 • ביקור הקיסרית
אבדוקיה בארץ 112

התפתחות העיור 113
מרידות השומרונים 115
הערבים 116

סקרים ארכיאולוגיים וחפירות הצלה 118
קו הלימס – ההיערכות הצבאית בדרום ארץ
ישראל 119

מדוע הוקם קו הלימס? 120 • הלימס במאות
החמישית והשישית 120
מוצאי סוסים 120

הפלישה הפרסית 121

סוף התקופה הביזנטית בארץ ישראל 123
מדושי הגאולה 123

שומרונים 124

- המקורות 124
ראשיתה של העדה 124
הדת השומרנית 125
השומרונים בימי בית שני 125
השומרונים לאחר מרד החורבן 127

נספח: גאוגרפיה היסטורית 129

- תיאורו של יוספוס את ארץ ישראל 129
תיאור ארץ ישראל של פליניוס 129
מפת פויטינגר 130
תיאור א"י של קלאודיוס פטולמאוס 131
האנומסטיקון של אוסביוס 132
המסע האנונימי ותיאור ערי העולם 133
רשימת נילוס דוקספטריאוס 133
מפת מידבה 134
רצפת הכנסייה באום רסאס 135

**חלק שלישי – חיי הדת, התרבות, החברה
והכלכלה**

- פרקים מחיי הדת, התרבות והחברה 137
הקדמה 137
ההלניזם בארץ ישראל 138

ספרות התקופה 141
חתימת התנ"ך 141
הספרים החיצוניים 142

ראשית הנצרות בארץ ישראל 142
הברית החדשה 142
יוחנן המטביל 142
ישו בגליל 145 • המסר של ישו 146

ישו בירושלים – משפטו וצליבתו 150
הקהילה הנוצרית בירושלים – מפתוס

- עד יעקב 154
הקהילה בגליל 157
מרקוס 159
מתי 160
היהודים-נוצרים וחז"ל 162
ביבליוגרפיה 163

מגילות קומראן וכתות קומראן 165
הספרייה במערות קומראן 165

- תולדות הכתות 166
כת היחד 167 • כת ברית דמשק 169 • הלכה 171
• לוח-השנה 174 • משיחיות 175 • תפילה 177
• מיסטיקה 178

- האיסיים וכתות קומראן 179
מגילות קומראן והנצרות? 181
האתר בחורבת קומראן 182
ביבליוגרפיה 183

226	הנשיאות	184	הפרושים והצדוקים
229	בית־הכנסת	184	תולדות הפרושים
230	החברה הלא־רבנית	189	תולדות הצדוקים
231	נשים	191	המחלוקות ההלכתיות
234	החסידים	196	המאבקים בין הפרושים לצדוקים
234	אנשי הסוד ותורתם		הרהורי סיכום – המאבק הבין־כיתתי
238	בין השלטון הרומי ונתיניו היהודיים	200	בשלהי הבית השני
		201	ביבליוגרפיה
239	היישוב הנכרי בארץ		
239	היישוב הנכרי בארץ עד הכיבוש הרומי	202	המקדש
239	היטורים		תכנית המקדש 202; תרומות ומעשרות 203; מחצית השקל 205
240	האדומים		ביבליוגרפיה 206
240	האוכלוסייה הנכרית לאחר הכיבוש הרומי		
241	הנצרות בארץ לאחר מרד בר כוכבא		חז"ל והתפתחות התורה שבעל פה –
242	המקומות הקדושים והצליינות	207	יהדות בית־המדרש שלאחר החורבן
	אפיפינוס 244	208	יהדות בית המדרש
			המהפכה בדור יבנה 208
	תפרוסת היישוב וחיי הכלכלה		ארגון לימוד התורה: ה"חבורה"
248	ההייררכיה והתפרוסת היישובית		ו"בית־המדרש"
248	כרך, עיר וכפר במקורות חז"ל	209	תרבות המחלוקת והפסק
	• העיר (פוליס) 249 • העיירה 251 • הכפר 252	213	המצוות החיי היומיום
			טהרה 214
253	המוציא לחם מן הארץ – הכלכלה		
	החקלאות 253 • צמחי תעשייה 256 • מרעה 257	217	המקדש וירושלים לאחר החורבן
	• מחצבים 258 • מלאכה 258 • שירותים 259		פועלו של רבן יוחנן בן זכאי 217
	• המסחר 260 • מערכת התחבורה 265 • רשת הדרכים 265	218	ארץ ישראל בספרות חז"ל
	השולחני 264		המצוות התלויות בארץ 219 • עלייה מן התפוצות 221
266	אחרית דבר	223	תפילה
267	מפתח	224	האוטונומיה היהודית